

բական այս համեստ պահանջն ոչ գործողն ժողովրդականութեան կրնայ ֆեստել եւ ոչ աշխարհական դժուարութիւն պատճառել. հակառակէն կ'արդարացընէր հասարակական ընթացքը: Ասոր բացակայութեան պատճառաւ բանասէր ընթերցողն կը մասնուի յաճախ տարակոյններու եւ մոռանան, թէ ինչ հիմամբ օրինակի համար Գրիգոր Պահլավունց վերագրուած է էջ 237 «կայր կոյսն ի յայրին...» տաղը, որ այլուստ լաւ յայտնի է թէ Կոստանթնուպոլիսի բնակիչն է (հիմն. «Կանայեանց» Եղեցիկ հայերէն Զեռագրաց Ներսէսեան հոգ. Դպրոցի, էջ 12բ. «Կոստանթնուպոլիս» Catalogue of Armenian manuscripts in the British Museum, էջ 113բ եւ այլն): Դարեւալ Գրիգոր Պահլավունց ընտելուած է (էջ 239) նոյն Սեփի Կոստանթնուպոլիսի «Ողջ զարմանալի խորհուրդ այս մեծ յայտնեալ, տաղը (հիմն. վերջինեալ տեղերը): Գրիգոր Նարեկացւոյ ընտելուած է «Գովեստ բերկրանաց հրճուողական հիշմամբ...», տաղը, որ Բ-Ը-Պ-Լ վարդապետն է (հիմն. Բերկրիկ հայերէն Զեռագրաց Թ. 67, Թ. 176ա. անգ. Թ. 101, Թ. 41ա. Վնեպիկի Տաղարան Ա. էջ 142, Գ. էջ 25 եւայլն. Սեփի Եղեցիկ 1867, էջ 45—46): Գրիգոր Նարեկացւոյ անհրաժեշտ կ'երեւայ նաեւ էջ 231 «Չմէն տարիւն տառիկ վայելառիկ կային...» որ ինչպէս Հանգ. 1912, էջ 764 նկատեցինք, այլուր Ե-Ը-Լ-Սեփի կ'ընտելուի: — Հակառակէն էջ 238 «Շաղկի պայծառ ծովային», տաղը Գրիգոր Պահլավունցն կը արուի, որ ինչ ծանօթ 5 ձեռագրաց մէջ անանուն է:

Այս ամէնուն համար Հաւաքին հիմ. մ'ունենցած ըլլալու է, որուն արժեքն սակայն չենք կրնար գտնել: Բայց այն ալ ստոյգ է որ Հաւաքին՝ պարզ ենթադրութիւնն ալ երբեք ուղղութիւն տուած է, զոր օրինակ «Գանգատ ունիմ ստել քեզ...» էջ 193 Մանեսի մէկ ձեռագրի համեմատ վերագրած է Գրիգոր Ծերենցի, որ ուղիղ է, մինչ Ա. հատորին մէջ (էջ 274) ընտելուած էր Գրիգոր Արթուր Սեբաստացւոյ:

Ա. հատորն մասնախօսելու ժամանակ նկատած էինք որ Հաւաքին անծանօթ մնացած են կարգ մը կարեւոր աղբիւրներ, ի մէջ այլոց անմատչելի մնացած է իրեն Ե-Ը-Պ-Լ-Սեփի «Կոստանթնուպոլիսի Նար-Ջուղայ», Նոր-Ջուղայ (1889), ուսկից կրնար տեղեկանալ ինչ ինչ ժը գարու աշուղ Բ-Ը-Պ-Լ-Սեփի (այսպէս կարգադրեալն, էջ 5, Բաղդ-օղլին) մասին եւ անոր

երկու տաղերուն (հիմ. անգ. Ա. էջ 257—266): Սոյն այս պարագայի շնորհիւ հոս ալ շատ տեղեր են կենսագրական գծերը, նոյն իսկ քիչ շատ ուսումնասիրուած տաղատարներու կենսանքն. այսպէս Գրիգոր Ալթամարցւոյ (էջ 99): Վերջոյս անուան հրատարակուած է հոս 20 տաղ, մին «Ամեն առաւուտ եւ լոյս», երեք խմբագրութեամբ (էջ 102—105, 149), Այս թուի մէջ կան տաղեր ալ, որոնք առաջին անգամ հոս կը հրատարակուին (Անդրեան տաղար, էջ 106. Գանգատ տունմ սիրով քեզ, էջ 111—112, Դու եւ յեղեմայ գրախոսէն, էջ 121—122, Գովեմ զվկայն արի, էջ 144. Տեսայ զիմ հոգւոյս հոգին, էջ 145—149) առաջին շորս ծանօթ էին ինչ արգէն մեր ձեռագրիներէն եւ արդէն մասամբ տպագրուած «Գրիգորի կաթ». Ալթամարցի եւ իւր տաղերը աշխատութեան մէջ, որ ընդ մամլով է: Հաստ զգալի է՝ մանաւանդ հոս՝ տաղերաց մասին լուծիւնը. յատկապէս Աֆեռ Խոստ Խոստ Խոստ, Դուրսն է Բ-Ը-Պ-Լ եւ Տեսայ լի հոգւոյս հոգին տաղերու մասին. առաջին երկուքը ինչ ծանօթ բոլոր ձեռագրաց մէջ միշտ անանուն են եւ այլեւայլ խմբագրութեամբ. ուստի եւ եթէ Հաւաքին իւր ձեռագրաց մէջ ստուգիւ տեսած է Ալթամարցւոյ անունը, այս նկատմամբ կարեւոր լոյս կը սփռուի: Վերջին տաղը որ ինչ անծանօթ էր այլուստ՝ եթէ Գրիգոր Ալթամարցւոյ հարազատ գրուածն ըլլար, շատ մեծ կուան պիտի ծառայէր մեզ զմիւ կարելու հաշապետ Բուշակի խորհրդաւոր անձնաւորութեան եւ քառեկաններու ծագման մասին. բայց ինչպէս Յ1 Մայիս թղթով կը յայտնէ ինչ Սրբազան Պալեան, այս ալ ենթադրութեամբ վերագրուած է Գրիգորիսին, մինչ անուագրին մէջ անանուն կը գտնուի: Այս ամէնուն վրայ տես մեր ներածութիւնը յիշեալ աշխատութեան մէջ:

Կը կրկնենք, որպէս զի Պալեան Սրբազանի այս աշխատութիւնը բանասիրական արժեք ստանայ, անհրաժեշտ է որ արուի մէն մի տաղի կից աղբիւրն են խորագրին, թող ձեռագրին ընթերցուածները:

Վիեննա, 3 Յունիս 1914:

Հ. Ն. ԱՊՐԻՆԱՆ

